

Arciěiřnictví a kurfirství králů Českých v Německé říši.

Více než půl věku vane již na troskách svaté římskoněmecké říše; rozbortěna jest ona slavná koruna se vši nadherou kurfirstů, knížat a stavů říšských. V obecném požáru, Napoleonem I. založeném, uhájili všickni přední údové říše více nežli král Český; tento pozbyl mnoho lén a čest prvního světského knížete v říši německé. Ovšem on pozbyl a zároveň nabyt, jako se říci může, že mnozí z ostatních knížat nabyli i pozbyli.

Jedno z oné domnělé ztráty budiž tuto z rumu vyhledáno a o něm pojednáno: arcieřnictví a kurfirství králů Českých, počátek a vývin i význam jeho.

O počátku důstojenství tohoto nemáme žádných bezprostředních zpráv. Že získání jeho nemuselo býti tehdež událostí důležitou, vysvětá z toho, že ani Kosmas ani jeho pokračovatelé o ní zmínky nečiní, ačkoli psali právě té doby, do které asi začátek arcieřnictví králů Českých historie klade, totiž ve 12 století.

Kterého ale právě roku anebo při které příležitosti panovníci čeští důstojnosti této získali, v tom různí se náhledy historiků.

Jedni — Palacký a Tomek — tvrdí, že kníže Soběslav (1125 — 1140), druzí — skladatel rozpravy o archipincernatu a H. Jireček — praví, že Vladislav II. (1140 — 1173) tohoto úřadu pro korunu Českou nabyt.

Obě dvě strany dovolávají se tétěž listiny ode dne 25. září 1290, ale každá strana jinak jí rozumí. Cisař Rudolf I. praví v diplomu tomto vydaném králi Václavu, jemuž nejvyšší ěiřnictví a voličství říšske vrací, že právo to přísluší nejen jemu a dědicům jeho, noprž že příslušelo již i jeho prapradědům („sed etiam suis progenitoribus, abavis, atavis, proavis et avis“).

Palacký bera tato slova doslovně, vztahuje je na knížete Soběslava, nastoupivšího na trůn r. 1125. Ač týž nebyl zrovna

otcem prapraděda, byl předece strýcem prapraděda Václavova a může být tedy také pod slovem „abavus“ míněn.

Druhý výklad táhne slovo toto na krále Vladislava II. nastoleného r. 1140; — však jediný pohled na rodopis Přemyslovců poučuje, že Vladislav II. byl prapraděd, nikoli praprapraděd krále Václava II.

Palacký udává dále, že právě za Soběslava I. nacházíme již ouřady dvorské německého spůsobu v Čechách. Nejstarší o nich zmínku „cameram et mensem et agazoniam“ viz Pertz Monum. XI., 136.

Třetí důvod nalezáme ve smíření, které se r. 1126 stalo mezi králem Lotharem a knížetem Soběslavem. Laskavý tento poměr mezi oběma zůstal i napořád nezkalen. Vypravujeť Kosmas že Soběslav „reconciliatus gratia ejus et delectione inductus“ králi Lotharovi pomáhal obléhati město Norimberk, Staufovcům oddané, že byl r. 1128 Lothar synu Soběslavovu Wigbertu kmotrem, že cestoval Soběslav r. 1132 „ad consilium“ ke králi Lotharu do Bamberka a nedlouho na to že přišel král tento do Plzně „causa concilii“ k Soběslavovi. V témž výboruém srozumění zůstal kníže i k nástupci Lotharově králi Kunratovi III.

Nicméně přidržuje se II. Jireček ve svém na slovo vzatém díle „o slovanském právu v Čechách“ náhledu opačného, tvrdě (dle rozpravy „de archipincernatu“), že král Vladislav II. dosáhl první arcibiskupství říšského.

Podrobnější příčiny, z nichž vyvozuje II. Jireček tvrzení své, jest zvláště zmínka Arnoldi Lubecensis (Chron. Slav. ad ann. 1184): „Officium dapiferi seu pincerna. camerarii seu mareschalci non nisi reges vel duces et marchiones administrabant“, pak stará baseň „Graf Rudolf“: Man saget joch, swenne in' durste, so schenke im ein riche künic, der ist krafftic unde vrumic, der trage von ime die crone“ — posléze i náhlý obrat v poměru Vladislavově k císaři Fridrichu r. 1155, nezdají se nám býti dostatečnými. Přední dva důvody — že se slova „reges“ a „ein riche künic“ jen na Vladislava II. vztahovati mohou, — dokazují sice, že byl Vladislav II. arcibiskupem, nedokazují ale, že nemohl býti již před ním kníže Soběslav arcibiskupem. Zpráva kronisty Vincentia: „eodem anno (1155) Wladislaus dux a rege Friderico in maximam recipitur gratiam“ nepomáhá náhledu jeho, poněvadž jsou podobné zprávy i o knížeti Soběslavovi, aniž je důvod Jirečkův pravý, „že spatřujeme r. 1156 Vladislava ve sboru knížat německých, kdežto není

vědomosti, že by kníže český před tím býval sedával v radě knížat těchto;“ neboť že knížata Čeští již dříve chodili k poradám knížat Německých, dokazuje též kronista Vincentius, jenž položil na r. 1132 zprávu již zmíněnou „dux Sobeslaus ad concilium regis Lothari Bamberg profectus est.“

Co se tkne Dalemilovy kroniky, dle níž byl Vratislav II. (vlastně může to býti jen Vladislav II.) číšníkem císařovým ustanoven, jest svědectví této kroniky pro starší dobu velmi nespolehlivé a nemá samo o sobě v záhadných otázkách rozhodovací nebo průvodní síly.

Jest ovšem domnění na snadě, že slova v diplomu: „abavis, atavis, proavis et avis“ jen všeobecnou frází býti a tolik co „ab antiquo“ znamenali mohou; než v listinách veřejných musíme se přidržeti doslovného znění, pokud tomu nevádí jiné protívné důvody.

Dokud tedy nenalezneme jiných pramenů, bude nám historickou pravdou, že arcieřišnictví římské říše se dostalo koruně České za Soběslava I. s největší pravděpodobností r. 1126.

Ještě jiný náhled, který oběma vysloveným hovoří, avšak dostatečně proveden není, pronesl Jordan ve spisu „De origine archiepiscopatus Bohemici.“ Na ukázkou, jak čeští právníci doby renaissanční prastaré neřímské právní poměry pomocí ostře nabroušených distinkcí římského práva rekonstruovali se snažili, budíž tuto zmíněn.

Jordan praví: Císařem Jindřichem IV. byl král Český Vratislav II. úplně do ušlechtilého práva přijat co vévoda slovanských krajin. Tím tedy, že se stal vévodou, nabyli nástupcové jeho práva k nejvyššímu důstojenství římskému vůbec. Když prý za císaře Lothara vévodství Bavorské a Saské v osobě Jindřicha Hrdého spojena byla a tím jedno důstojenství se upráznilo, že obdržel kníže Soběslav, který již měl právo k některému důstojenství, toto skutečně. Důstojenství takto získané ze pak císař Fridrich I. králi Vladislavu II. potvrdil náležitě a dědičně.

Že ostatně číšníctví v říši panovnickům Českým od pradávna příslušelo, vysvětluje také z toho, že byli králové Čeští v 13. století vrchní číšníkové v biskupství Bamberšském, neboť jest jisté, že nejvyšší říšští důstojníci podobné služby již záhy také na dvoře Bamberšském svými zástupci vykonávali a úřady dotčené od biskupa v léno přijímali, jemuž však skládali jen slib, nikoli pří-

sahu věrnosti. Roku 1263 obdržel král Český dědičné číšníctví také od patriarchů Aquilejských v léno.

Tážeme-li se, zdali má arcibiskupství nebo voličství králů Českých starší původ, musíme činiti rozdíl mezi voličstvím vůbec a mezi kurfiřtvím, kteréž obdrželo zvláště zlatou bullou určitý a stálý ráz.

Právo voliti císaře příslušelo knížatům Českým mnohem dříve, nežli obdrželi úřad nejvyššího číšníctví. Wipo, kancléř císaře Konrada II. (1024—1039), praví v životopisu císaře tohoto, zmiňuje se právě o právu voliti císaře: „Res petit, ut dicam, summorum nomina quaedam pontificum, seu saecularium principum, qui tunc in Regnis vicebant, quorum consiliis consuevit Francia reges eligere,“ mezi světskými knížaty jmenuje také Oldřicha, vévodu Českého.

Lambert z Aschaffenburgu (současník císaře Jindřicha IV.) zaznamenal ve své kronice na rok 1076:

„Rex (Henricus IV.) natalem Domini Goslarie celebravit, cumque eo omnes Regni principes evocasset, ut de principibus Saxonie, qui in deditiorem venerant, communi consilio deliberaretur, praeter Ducem Bohemicum pauci admodum venerunt. Ab ipsis tamen, qui venerunt, jusjurandum exigit et accepit, ut non alium post eum, quam filium ejus, tenerum adhuc infantulum Regem sibi eligerent.“

Conradus abbas Urspergensis vypravuje o králi Filipovi „ad annum 1198: Videns autem Philippus, quod a tali insolentia nolent cessare Allemani, ipse cum principibus sibi faventibus Conventum adunavit in oppido Milhusen, ubi a Suevis et Saxonibus, et Bavaris et Bohemis et principibus quam plurimis Rheni eligitur in regem“ (viz také listinu v Erb. Reg. str. 451).

Císař Fridrich II. praví v důležitém diplomu privilegii země České (z r. 1212): quod Nos attendentes praecleara devotionis obsequia, quae Bohemorum universa gens, ab antiquo tempore, Romano exhibuit Imperio tam fideliter quam devote et quod Illustris rex eorum Ottacarus a primo inter alios principes specialiter praeter caeteris in Imperatorem Nos elegit“ atd.

Král Václav volil r. 1237 ve Vídni Konrata, syna císaře Fridricha II. za krále Německého.

Jak o tom listina z r. 1249 svědčí, posadil nově zvolenému králi Vilémovi korunu na hlavu a byl jeden z jeho nejpřednějších voličů.

Papež Urban IV. píše v listu ku králi Richardovi psaném (r. 1263): „cui electioni per carissimum in Christo filium nostrum regem Bohemiae illustrem (Ottacarium II.) post paucos dies consensu praestito“, atd.

Těmito zprávami jest na jevě, že již v nejstarších dobách říše německé knížata Čeští na volbách císařů podílu brali, a od té doby pravidelně voleb císařů se účastnili, co přijetím nejvyššího čisnictví trvale mezi knížata říšské vřadění byli.

Kdy se však právo toto ve způsobě pozdějšího kurfirstství výlučným stalo, otázka ta jest ve spojení s jinou, v německé právníké a dějepisné literatuře neméně nesnadnou a nerozhodnutou, s tou totiž, kdy a jak se oněch sedm německých knížat výhradního práva voličského dodělalo.

Nepochybné jest, že ještě král Richard byl od více knížat zvolen, avšak zdá se, že nejpřednější knížata měli při volbách jakési větší právo, z kterýchto oprávněnců se pak sbor kurfirstů utvořil. Taktéž jest zaručeno, že císař Rudolf I. byl poprvé, po vyloučení krále Ottakara II., od šesti volenců volen.

Jakkoli se dle toho za pravdu má, že si potomní kurfirstové teprv v nepokojných dobách mezivládí výhradné právo voličské osvojili, nalezáme stopy, že již dříve bylo právo takové na sedm knížat vztahováno.

Capitulare „Venerabilem“ (ok. roku 1202) papeže Innocentia III. přiznává některým knížatům jakési přednosti při volení císaře.

V Lünigově archivu nacházíme „constituaci“ Ottoua IV. z r. 1209 (ovšem trochu podezřelou), kterou se též císař snažil právo voličské na sedm knížat obmeziti. Stanoví totiž: „Imperatore nullus haereditariam dignitatem vindicatio. Principes sex; sacri ordinis tres: Moguntinus, Trevirensis et Coloniensis; profani totidem: comes palatinus Rheni, dux Saxoniae et marchio Brandenburgensis eum delegunt. Hi si discordes fuerint, Boemiae regem cooptant.“

Albert ze Stade (ok. r. 1240) zná také již sedm voličů.

Papež Urban IV. dokládá v bulle „Qui coelum“ z 31. srpna 1263: „principes vocem hujusmodi in electione habentes, qui sunt septem numero.“

Sachsenspiegel a Schwabenspiegel jednají o sboru kurfirstů tak jakoby jiného způsobu volení v Německu ani nebylo bývalo. Sachsenspiegel uvedl tak zvanou „Ämtertheorie“ v platnost, kte-

růz i v říše uznání došla. Dle *Sachsenspieglu* se totiž zakládá právo voliti císaře, vyjma ono tří arcibiskupův, ve čtyrech nejvyšších důstojnostech říšských. Zásadu tuto vyslovil opat Albert ze Stade takto: *Palatinus elegit, quia dapifer est; dux Saxonie, quia marescalcus, et margravius (Brandenburgensis), quia cammerarius est,*“ dále pak: *„rex Bohemiae qui (vlastně: „čekoli“) pincerna est, non elegit, quia non est Teutonicus“.*

Jan Bromton zachoval nám podobného smyslu verše, které v 13. století povstaly a nejpozději v polovici téhož věku zobecněly:

*„Magutunensis, Trevirensis, Coloniensis
Quilibet imperii fit cancellarius horum,
Et palatinus dapifer, dux (Sas) portitor easis,
Marchio praepositus cammerae, pincerna Boemus,
Ili statuunt dominum cunctis per secula summum.“*

A v starofrancouzském jednom překladu, psaném asi okolo r. 1300, jehož original ale mnohem starší býti musí (v Bernském Codexu, viz Pertz. Mon. X. p. 416, 417, 418), nacházíme též doklad: *„Qui doit élire le roi; Le roi doinent élire trois princes clers et IV princes laiz . . . le quart est li roi de bohaignie, qui est boteliers le roi“.*

V témž čase, kdy tak zvaná theorie úřadová povstala a kdy právo voličské se všech knížat jen na 7 nejvyšších důstojníků říšských přenášeli, stavěli se knížata němečtí a veřejné mínění v Německu proti králům českým a snažili se voličské právo jejich aspoň všelijak obmeziti, ani jim co nejpřednějším knížatům říše římskoněmecké a mohutnému sousedu jejímu jakési spolupůsobení při ustanovování císaře tak lehce odejmouti nemohli.

První toho důkaz jest uvedena již *constitutio* Otty IV. V tontéž smyslu praví kardinal Hostienský (1254—61), že krále Českého k volení netřeba, leda když se hlasové různí: *„eum secundum quosdam non esse necessarium, nisi quando alii discordant“.*

Podobně Dalemil:

*„a když císaře budú voliti,
a budú-li se děliti,
jma mezi volence vnutí
a komu da, tomu býti;“*

a jeden glossator *Sachsenspieglu* podotýká, že je král Český „der mittelmann“ který při rovnosti hlasů rozhoduje. O tomto obmezení nečinil ale papež Urban IV. v bulle „*qui ceterum*“ z r. 1263 žádné

zmínky, naopak stanovil: „*intelligitur autem is electus esse concorditer, in quem vota omnium electorum principum, vel saltem duorum tantum modo in electione presentium diriguntur.*“

Jiný pokus, obmeziti voličství panovníků Českých, spatřujeme v *Sachsenspieglu*. Dív on, jednaje o volení císaře, takto:

Der schenke des Riches der Kunig von Behemen en hat nich eine kure, umbe das, daz her nicht dusch en ist“.

Taktéž praví Albert ze Stade: král Český nevolí, poněvadž neuf Němcem.

Určitěji vyslovil se *Schwabenspiegel*: „*dise vier (t. j. volenci světští) sallen teutsche man sin von vater unde muoter, oder von eintwederine;*“ tomu jest tak rozuměti, že měl býti král Český aspoň po matce Němcem, měl-li voliti.

Ze slov kardinála Hostienského „*secundum quosdam*“ vychází, že se náhledy ohledně vykonávání českého voličského hlasu rozcházeły a že, ačkoliv zákon Otty IV. způsob vykonávání byl ustanovil, předece všeobecné mínění nebylo pro to rozhodnuto, čím méně ale skutečný stav, jímž obyčejně ovládá moc.

V druhém obmezení jest uvědomělá národnost německá již patrná, anaž netrpěla, aby král Český, nejša ani po otci ani po matce Němcem, byl v Německé říši prvním světským volencem.

Ve svádívém, pro Německo nepokojném 13. století vykonávali králové Česti voličství, jak se zdá, neobmezeně, nevšímajíce sobě ani constituce Ottonovy ani Sachsen- nebo *Schwabenspieglu*. Víme aspoň, že volil král Václav, po matce Uher, r. 1237 Kunrata syna Fridrichova, r. 1249 Viléma za krále Německého, a syn Ottakarův Václav II., po matce Polák, byl od císaře Rudolfa I. za kurfirsta uznán.

V druhé polovici 13. věku bylo však voličství králů Českých ve spor taženo, poněvadž si je osobovali vévodové Bavorští.

Nárok Bavorský byl skutečně při volbě císaře Rudolfa I. od šesti shromážděných kurfirstů a také diplomem císařským ze dne 15. května 1275 za pravý schválen.

Diplom tento, o jehož význam jest nekonečných hádek a výkladů (viz Lorenz, „*Die 7. Kurstimme, Sitzbericht der k. k. Akad. d. Wissensch. Wien 1855*, a Lorenz „*König Ottakar v. Böhmen*“) praví, že povstal spor mezi zástupci krále Ottakara a poslanci vévody Bavorského o právo voličské, načež že tito poslanci a falchrabě Ludvík tvrdili: „*ratione ducatus Bavariæ hoc (id*

est juy eis competere ex antiquo" —; dále praví, že falchrabě dosvědčil, že bratr jeho Jindřich vévoda Bavorský při volbě krále Richarda hlas svůj spolu s ním dal a že při volbě Rudolfové poslanci vévody Jindřicha, „presente venerabili Berchtholdo Babenbergensi Episcopo, procuratore prelieti Regis Bohemie et contradicente quidem ipsis procuratoribus (totiž poslancům vévody Jindřicha), sed ipsius contradictione a principibus Electoribus omnibus tam ecclesiasticis quam secularibus non admissa“, spolu s ostatními knížaty vynesli volení na falchraběte, který pak Rudolfa za císaře zvolil „vo eis eorumdem ducum Bavariae ratione ducatus pro uno in septem principum, jus in electione regis Romani habentium numero computatis“ — což všecko císař Rudolf I. diplomem řečeným za pravé uznává.

Nechceme stopovati a rozbíratí všeliké více méně stranické konjektury, pro které byl záhadný diplom ten plodnou půdou; tolik jest však nepochybné, že vydán byl na úkor králi Českému, poněvadž při mezi ním a vévodou Bavorským pro tohoto příznivě rozhodnul; rovněž jest jisté, že se tu jednalo o 7. hlas voličský, neboť kdyby byl vévoda Bavorský jen práva požadoval, aby mohl voliti společně s bratrem svým falchrabětem a tedy s ním se o jeho hlas dělití, nestála by v diplomu slova „ratione ducatus“, a nebyl by zajisté král Ottakar odporoval, a byl by se asi sotva o to falchrabě Ludvik sám zasazoval.

Proto dáváme v tom ohledu za pravdu Kopovi, Lambacherovi, zvláště pak Barwaldovi naproti Lorenzovi, jenž se dokázati snažil, že hlasy bratrů, falchraběte a vévody Bavorského co jeden hlas počítány byly, poněvadž prý v diplomu nestojí, že měl falchrabě Rýnský kromě toho ještě jeden hlas.

Směr celého diplomu jest, ačkoli opatrně zahalen, přece jasný; v diplomu není sice řečeno, že jest jim právo voličské Ottakarovi odňato, jest to však listiny té nutná konsekvence.

Lorenz namítá, že by nebývalo císaři tak lehkou, voličství, které r. 1275 na vévody Bavorské přenesl, zase již r. 1290 králi Českému přiřknouti; naproti tomu lze odvětit: právě z toho, že císař tak v krátkém čase rozsudek svůj změnití mohl, následuje, že co roku 1275 učinil, nebylo po právu, neboť křivý rozsudek v krátkém čase pravým nahradití jest snadnější, nežli právo v krátkém čase trvale v křivdu obrátití.

Jiná jest otázka, zdali byl sbor kurtiřtů oprávněn, vy-

loučiti Ottakara krále od volení, a zdali byl císař oprávněn skutek tento diplomem schváliti; zdali tedy mohl vévoda Bavorský jím jakého práva nabýti.

Nám zdá se, že sbor volenců neměl práva, zbaviti krále hlasu, neboť ani císař ani papež nemohli dle všeobecného právního přesvědčení jednotlivcům bez příčiny bráti práva řádně nabytá (*jura bene quaesita*)

Že vykonávali panovníci Čestí od věků právo voličské, jest nade všecku pochybnost vyvýšeno; jak císaři tak i papeži i Sachsenpieglen i Schwabenspieglen byl král Český za kurfiřta pokládán. Současné zprávy svědčí, že i za volby císaře Rudolfa Ottakar II. co kurfiřt vůbec uznán byl.

Papež Řehoř X. praví v listu ku králi Alfonsovi Castilskému z r. 1274, že byl Rudolf zvolen „*cum favore fere omnium vocem in electione imperatoris habentium, uno dumtaxat excepto;*“ tím jediným může být jen Ottakar rozuměn; a Gottfried de Em-singen dří o volbě: „*excepto solo rege Bohemiae elegerunt Rudolphum.*“ —

V diplomu z roku 1275 jest řečeno, že přišel biskup Bamberský jmenem krále Ottakara k volbě, byl si tedy král svého práva úplně vědom, a jen násilím, nikoli právem, byl od ostatních souvoličů vytačen.

Sborem kurfiřtským a diplomem císařským z r. 1275 stala se králi Českému křivda, který i dle Sachsenpieglu, počed z německé matky, voliti směl, — a z křivdy učiněné Ottakarovi nemohl vévoda Bavorský své právo odvozovati.

Vykládá-li Bärwald diplom dotčený tak, že měl falchrabě Rýnský půl druhého, vévoda Bavorský půl hlasu voličského, má ovšem pravdu, to je ale také důkazem, k jak nepřirozeným fikcím knížata své útočiště brali, chtějice násilí schvalovati.

Vévoda Bavorský mohl míti buď jen právo voliti spolu s bratrem svým falchrabětem v jeden hlas, anebo neměl žádného, který celý náležel falchraběti.

Římská kurie nevěděla ničeho o právu voličském vévody Bavorského; dobře podotýká Lorenz, že oddělení Falce od Bavorska se stalo jen smlouvou rodinnou, státoprávně že náležela Falc k Bavorsku; nemohli tudíž bratři, rozdělivše mezi sebou Bavorsko, kteréž jen jeden hlas mělo, požadovati každý pro sebe jednoho celého hlasu.

Diplom dotčený odporuje běžné tehdejší theorii úřa-

dové, v něm není ani žádné zmínky o číšnictví; nenáleželo-li toto Bavorsku, nemohl mít vévoda dle jmenované theorie právo voliti, jak Lambacher, Senkenberg, Kopp i Bärwald dokázati se snaží.

Leč i na odstranění této vady bylo pomyšleno. Chová se totiž v dvorské cís. knihovně ve Vídni rukopis „Lantrechtbuch“ (viz Petri Lambecii de bibliotheca Caesarea Vindobouensi, liber secundus, Kollarii opera), pocházející z 13. století, kterýžto spis výslovně vévodu Bavorského co čtvrtého voliče a co číšníka říše jmenuje a krále Českého pomíjí:

„Der Hertzoge von Baiern hat die vierte stimme an der Chur und ist des Riches Schenke und soll dem Chunige den ersten Becher tragen; diese vier sollen tütsche Mann sin von Vater und von Mutter oder von eintwederine.“

Týž text nalezáme ještě v několika starých rukopisech Schwabenspieglu. Takto prý, tvrdí Wackernagel (Landrecht des Schwabenspiegels) zněl Schwabenspiegel; avšak vhodně praví naproti tomu Lorenz, že přívěsek: „diese vier sollen tütsche Mann sin von Vater und von Mutter oder von eintwederine.“ proti vévodovi Bavorskému svědčí, nebo u ostatních tři světských voličů nemohla žádná pochybnost o jejich německém původu vzniknouti; jenom když Schwabenspiegel (jako původ jeho Sachsenspiegel) předpokládal, že je král Český voličem, má tento dodatek smysl.

Jest pravdě podobné, že byly rukopisy stranci vévodovi Bavorskému, pod vlivem Bavorským, snad i na rozkaz vévody psány, a že nerozumní přepisovatelé původní text Sachsenspieglu takto změnili. —

Dlouho však vévodové Bavorští privilegia svého neužili, neboť když se byl schytralý císař Rudolf I. s Otlakarem přemoženým na bojišti u Dürrenkrutu r. 1278 smířil a dceri své na královský stolec v Čechách pomohl, vrátil starou přednost zeti svému Václavu II. co králi Českému a odňal ji vévodům Bavorským, jichž více nepotřeboval. To učinil listinou, danou v Chebu 4. března 1289 a slavnostněji ještě diplomem datovaným z Erfurtu dne 26. září 1290.

Obě listiny vynikají určitostí a jasností daleko nad listinou z r. 1275. Císař v nich mluví sám celý obsah a neztvrzuje pouze rízi výrok, jak to ohledně výroku falchraběte Ludvika na spůsob „relata refero“ v listině z r. 1275 učinil. V obou listinách vy-

tknuto jest na předním místě arciepišnictví králů Českých, kdežto právě v diplomu pro Bavorsko epišnictví jest pomínuto; pak jest právo jejich voličské co dědičné a předvěké uznáno.

„Haec vero jura pincernatus et electionis nedum dicto regi et suis heredibus competere sed etiam suis progenitoribus, abavis, atavis, proavis et avis jure plenissimo competeabant.“ --

Významný jest v diplomu z roku 1289 dodatek v závorce: „nam vere justitiae virtus hoc est: alterum non ledere, unicuique tribuere quod est suum,“ čímž jako by chtěl císař naznačiti křivdu králi Českému učiněnou.

Nejdůležitější však v obou listinách jsou odstavce druhé, kde císař pravi: (1289) „quod reges Bohemiae instar aliorum principum in electionem habentium jus et vocem, quod idem jus et vocem eligendi potestati pari potiuntur.“

Hlavní následek diplomů těchto tedy byl, že, ať již se snad stalo v běhu 13. století právo voličské králů Českých od německého rodu závislé aneb jinak obmezené, -- bylo od té doby ne-
p o d m í n ě n é.

Král Václav, nejsa po matce Němcem, vykonával brzo na to své právo. Listem z r. 1291 zval Gebhard, kníževolenec Mohučský, Vaclava II. k volbě krále římského a listinou z r. 1292 vyznává, že dal král hlas svůj Adolfovi hraběti Nassavskému. Týž volil také Albrechta za krále římského.

Roku 1299 vydal mu císař Albrecht diplom, v němž stanoví, že král Český, když bude volán k císaři, a tento pod korunou seděti bude, nemá býti povinen, vykonávaje nejvyšší epišnictví, míti korunu na hlavě, leč bude-li v tom jeho libost.

Jak list pěti voličů papeži r. 1314 psaný dosvědčuje, volil král Český Ludvika Bavorského za krále římsko-německého.

Nejdokonalejšího a od těch dob nezviklaného uznání a potvrzení kurfiřtví králů Českých v říši německé dostalo se jim zlatou bulou.

Z usnešení knížat a stavů říšských stanoví totiž v kap. VII. bully této císař Karel IV., že se při volbě arcibiskup Mohučský napřed má tazati, oba arcibiskupa, pak krále Českého: „qui inter electores laicos ex regiae dignitatis fastigio jure et merito obtinet primaciam.“

V teze kapitole potvrzuje císař staré, již zmíněné privilegium, že král Český nemusí pod korunou službu arciepišnickou vykonávati. V kapitole VI. jest ustanoveno, že má při slavnostech na

dvoře císařském král Český přednost před každým jiným králem, buď si tento sebe vznešenější, „quemcumque regem alium, quacunque etiam singulari dignitatis prerogativa fulgentem immutabiliter antecedit.“

V kapitole „de ordine processionis principum electorum“ významněn jest král Český, že při veřejných procesích kráčetí má bezprostředně před císařem, kdežto jiní světští kurfiřtové mají nésti odznaky své důstojnosti před císařem.

V kapitole „de officiis principum electorum“ předpisuje císař, jak král Český arcibiskupství vykonávati má.

Aby ještě jistěji měl utvrzená tato privilegia, dal si je císař Karel IV. od knížat voličů zvláště schvaliti. Diplomy z r. 1356, stejného znění, dosvědčují Mohučský arcibiskup Gerlach a Ruprecht falchrabě Rýnský, že měli králové Česti od praprapraděů právo voliti krále římského jako ostatní kurfiřtové, že mají býti proto ke každé volbě pozváni, že se mohou dáti při ni zastupovati jako ostatní volencové atd.

Zlatá bulla zůstala až do rozpadnutí říše římsko-německé zakladem práv kurfiřtských a bylo jich ohledně králů Českých povždy šetřeno.

Jen jednou, při volbě císaře Maximiliana I., opomenuli kurfiřtové krále Vladislava pozvati; když si pak na to král stěžoval, zapsali se mu všickni voličové listinou z r. 1489, že kdyby nebyl budoucně král Český co kurfiřt a arcibiskup od nich k volbě náležitě žádán a volán, má každý z nich, kdož o tom vůli měl, 500 hřiven zlata pokuty králi zaplatiti.

Od té doby se takové opomenutí neopakovalo. Hned první nástupce Vladislavův Ferdinand I. byl zároveň císařem německým, císařská důstojnost zůstala odtud až do konce římsko-německé říše spojena s královskou Českou, a o přednosti králů Českých nemohlo tudíž ani žádného sporu povstati.

Podotknuto budiž ještě, že měli králové Česti co arcibiskupové zástupce, totiž podčíšníka sv. římské říše. Důstojenství toto náleželo již od pradávných dob baronům z Limburka, dle toho zvaným „die Schenken von Limburg.“ Rodina jejich držela podčíšnictví, co léno, od králů Českých. Když na počátku 18. století vymřela, přenesl týž úřad císař Karel VI., co král Český lénem rodině Michala Jana hraběte z Althannu (diplom z 19. června 1714).

Úřad podčíšníka byl, buď zastupovati nepřítomného arci-

číšníka při dvorských slavnostních hodech, aneb, byli arcíčíšník přítomen, císaři pítí podávati, vyjma první napití, které císaři arcíčíšník sám podal.

(Dokončení příště.)

O povaze přídavku „podlé svého vědomí a upamatování“ v §. 206. ob. ř. s.

Vykládá V. S. z Prahy.

(Pokračování.)

Ú v a h y z v l á š t n í.

I.

Zmínili jsme se hned na počátku svého pojednání o náhledu obecném, že není podstatného rozdílu mezi přísahami článkem 206. ob. ř. s. ustanovenými.

Zamýšlejícím nyní o věci té obširněji jednati, vidí se nám býti zapotřebí, bychom nejprve vyšetřili:

- a) zdaž přísaha dle §. 206. ob. ř. s. delátovi předepsaná, porovnávali se s přísahou deferentovou, od této se liší čili nic; pak ale
- b) jakou povahu má přísaha s přídavkem „dle svého vědomí a upamatování.“

K a) Dle obsahu §. 206. ob. ř. s. jest delát povinen, aby okolnosti, jež odpůrce přivedl, ve všech případnostech přísazně zapřel s přídavkem „podlé svého vědomí a upamatování“: tedy nehledíc k tomu, zdaž se týkají jeho vlastních (vnitřních nebo zevních) nebo cizích skutků (§. 207. ob. ř. s.); deferent musí ale k okolnostem, od něho samého udávaným, vykonati přísahu beze všeho přídavku.

Z mluvnického, logického i vědeckého výkladu tohoto ustanovení zákonního jde nade vši pochybnost na jevo, že ukládání přísahy tam určené zahrnuje v sobě dvojí směr a dvojí východiště první totiž směřuje k tomu, aby se zjistila pravda popřehého vědění o okolnosti, již přivedl ten, kdo přísahu uložil, čili jinými slovy, aby se na jisto postavila pravda nevědomí, které delát svým popřením namítal; druhá ale směřuje k tomu, aby se zjistila pravda vědění o okolnostech, jež udány byly čili pravda těch okolností samých.

Arciěíšnictví a kurfirství králů Českých v Německé říši.

(Dokoučení.*)

Naznačivše stručně děje kurfirství Českého vyšetříme jeho státoprávní význam pro korunu Českou.

Dvě ve své velikosti tak rozdílné moci, jako byla Německá a Česká říše, nemohly, jsouce bezprostřední sousedé, zůstatí si dlouho cizí.

Jako velká tělesa v životě světovém menší k sobě přitahují, musely i Čechy v jakýsi poměr k německé říši vstoupiti, jakmile tato se uvnitř upevnila a v rukou jednoho císaře soustředila.

Dlouho trval odpor proti všelikému sblížování se s Německem, avšak tak zvaná indifferentnost k sousedním státům byla tehdáž jen velkým, více méně sobě rovným státům přána, menší musely se rozhodnouti, přijmouti buď svého mocného souseda přátelství, t. j. jakousi závislost, anebo podnikati jeho nepřítelství t. j. jeho úplné jho.

Česká říše volila přátelství a tedy jakousi závislost; chrabrosti a síle národa Českého, počtem slabého, máme děkovati, že byl mezi Čechy a říší tak volný svazek učiněn, jaký jen v podobných poměrech možný jest.

Víme, že se výbojným podnikům panovníků frankských Karla Velkého a jeho nástupců nehrubě v Čechách dařilo a že se kníže Václav svatý dobrovolně k ročnímu poplatku zavázal.

Od té doby byly Čechy říši německé poplatny; roční poplatek králem Pipinem ustanovený obnášel dle Cosmasa 500 hřiven stříbra a 120 volů.

Kromě této měli Čechové ještě jenom jedné povinnosti k říši.

*) Viz scš. XIII. str. 433.

že si museli svého nového knížete císařem dáti potvrditi, za kterouž confirmaci zjednali si císařové nejspíše uznání starého poplatku od nového knížete.

Za tuto cenu těšila se země Česká úplné nezávislosti ve vnitřní i zahraniční politice.

Z poplatnosti vyvinul se znenáhla poměr údovství Čech v německé říši. Brali ovšem již záhy knížata čeští podílu na poradách knížat německých a jak kronikářové, kancléř Wippo Lambert z Aschaffenburgu a opat Conrad dokládají, i na volbách králů německých; to ale zdá se, že nebylo původně nikdy smlouvami vyjednáno, alebrž podobá se, že knížata Čeští byli k poradám císařským spíše ze zdvořilosti nebo z přátelství osobního, ne z práva nebo povinnosti, a k volbám králů Německých nejvíce z ohledů politických zvaní.

První krok k užšímu sblížení se knížat Českých s říší německou učiněn byl za doby císaře Lothara, jenž, jak nahoře k pravděpodobnosti doloženo bylo, knížeti Soběslavovi r. 1126 arcibiskupství v říši udělil.

Praxis dosavadní, že docházeli knížata Čeští ke dvorům císařským, že volili císaře, byla tímto skutkem utvrzena, stala se nezávislou na přízni poměrů, stala se právem.

Nelze pochybovati, že Soběslavovi biskupství v léno dáno bylo, poněvadž tento způsob udělování byl právě tehdy nejobyčejnější a poněvadž Lothar zajisté při tom také svůj vlastní prospěch na zřeteli měl, totiž zavázati si knížete Českého k věrnosti manské.

Tím nebylo státoprávní postavení Čech k říši německé dotknuto, ovšem ale nabyl kníže Český stálého místa mezi nejpřednějšími knížaty říšskými a náležel tudíž do kollegia knížat těchto na dvoře císařském.

Když z nejvyšších říšských důstojenství kurfiřtství vyplynulo, stal se kurfiřtem opět co man říše.

Manství krále Českého bylo léno úřadové a sice léno čestné (feudum officii, lépe feudum honoris); tedy léno osobní, nevztahující se na království České.

V poměru, jak jej císař Friedrich II. odstavcem třetím privilegii ze dne 26. září 1212 ustanovil, nelze poznati manský závazek země České, neboť se přiči povaze léna, když při každém uprázdnění někdo jiný, kromě vůle pána lenního, nástupce v léno ustanovuje a tudíž spadnutí léna na pána již s předu naprosto nemožným učiněno jest.

Tim, že císař přijal panovníka Českého do svazku manského, nenabyl tedy vrchního panství i nad zemí Českou.

Jest sice pravda, že pozdější císařové v diplomech stvrzují cích tohoto právního rozdílu nešetřili, že považovali i království za zemi lénem s arcieřšniectvím spojenou, že německí státníci 13. století každý podobný právní poměr v léno jako do svěračky vtěsnutí a tudíž z pouhé konfirmace, kterou si každý nově nastoupil král Český u císaře dle starých úmluv zjednatí musel, — snadno infeudaci udělali; — avšak rovněž jisté jest, že toto osobování císařů nemělo v praxi pražádujících následků, že právo mocnářské uvnitř země zůstávalo panovníkům Českým vždy celé a nedotknuté, ano že dělili knížata a stavové čeští krajiny a země své, aniž by k tomu byli hledali nebo potřebovali kdy jaké sankce od císaře (viz Paluckého dějiny I, 2., str. 225. a Tomkovo pojednání o právním poměru Čech v Musejniku r. 1857).

V pozdějších dobách byl právní poměr tento jasnější.

Výslovně uznal jej císař Karel V. pojišťovacím diplomem z r. 1531 králi Ferdinandu I. vystaveným, kde praví:

„Thuen kund allermänniglich als der Durchl. Fürst Herr Ferdinand zu Hungaru und Böhmeim König etc. für uns jetzt erschienen ist und uns zu erkennen hat geben, dass Seine Liebden begierig und willig wäre das Königreich und die Krone Böhmeim so viel dervon uns als Röm. Kayser und dem heil. Reich zu Lehen gehet . . . von uns als Röm. Kayser zu Lehen zu erkennen“ atd.

Ještě určitěji praví se v stížnosti téhož krále k císaři Karlu V. na sněmu říšském v Augsburgu z r. 1548: „ob nun gleich wohl die königl. Maj. als König von Böhmen etliche Lande und Herrschaften der teutschen Sprach und Zungen vom heil. Röm. Reich zu Lehen zu erkennen.“

Zvláštního privilegia udělil císař Friedrich III. diplomem z r. 1462 králům Českým vzhledem na manství jejich; odstavec dotčený zní takto:

„Item quod Rex Bohemie investitura et Regalia suscipere non teneatur, nisi in metis vel finibus regni sui aut finitimis locis, decem vel quindecim milliaribus allemanicis a Regno suo et Dominiis suis distantibus.“ —

Co kurfiřt stál panovník Český v čele všech světských knížat německých; může se říci, že byl říše německé, co kníže, čestným údem.

Jest to zajisté zvláštní úkaz, že měl cizí mocnář první místo mezi světskými knížaty v říši Německé, že měl právo zasedati při poradách jejich a vůbec všechna práva knížat, aniž by byl měl i jejich povinnosti.

Že mu nepříslušelo co kurfiřtu jen právo císaře spoluvoliti, noprž že se i účastniti mohl veškerých říšských sněmů, porad knížat a později kurfiřtských sborů, dokazuje kromě nasvědčující tomu prastaré praxe, již výsadní diplom Bedřicha II. z r. 1212, jenž praví, že králové Čeští nejsou povinni docházeti k císaři, leda že by byl dvorem buď v Bamberku neb Norimberku nebo i v Merseburku; z čehož naopak právo jejich tím zřejměji následuje. — Z diplomů výsadních vypadlo později město Merseburk, tak že králové Čeští jen do Bamberka neb Norimberka na sněmy choditi zavázáni byli.

Však i tato povinnost přestala, když králové Čeští z rodu Lucemburského na trůn císařský dosedli. Byla sice opět přijata do uvedeného již diplomu privilegii koruny České z r. 1462, leč při tehdejší málomocnosti císaře dařily se sněmy nevalně, tak že králové Čeští málo příležitosti měli, své právo na spoluvládu v německé říši buď osobně buď svými náměstky vykonávati, a to tím méně, čím více sobě knížata německá práva sverchovanosti císařské ve svých zemích přivlastňovali.

Ani v Bamberku ani v Norimberku nebyly více staré císařské dvory slaveny a přestaly na vždy, když za císaře Maximiliana I. bývalý říšský sněm na 3 říšská kollegia (kurfiřtů, knížat a stavů) a nový říšský komorní soud se rozpadnul. Obor činnosti těchto sborů byl čím dále tím menší, příslušnost jejich čím dále tím nepatrnější, tak že králové Čeští jsouce od sborů těchto, vyjímajíc případ volení na císařství, vyloučení, ztrátu svého starého nyní bezceuného práva lehce pohřešili.

Za to nebyly země koruny České do nového rozdělení Německa na 11 krajů zahrnuty a i v tom směru bylo starého privilegia koruny České šetřeno, že nebyly říšskému komornímu soudu podřízeny.

Že králové Čeští, dokud Čeští státníci jejich rádci byli, neměli chuti, vydobyti si křesla v kurfiřtském kollegiu pro pravidelná jeho zasedání, práva, které císař Maximilian I. reorganisací Německé říše koruně České odňal, — mělo hlavně tu příčinu, že by byla čest tato tuze drahá.

Jak jsme již nahoře podotkli, byl král Český říše Německé

čestným údem, t. j. on měl veškerá práva knížat říšských, od povinnosti jejich však byl téměř úplně osvobozen.

Mimo povinnost králů Českých zúčastňovati se na dvorech císařských v Bamberku nebo Norimberku a mimo dávno již zastaralou povinnost dáni průvodu knížeti Polskému, — vymíňuje diplom Friedricha II. z r. 1212 jen ještě povinnost, vypraviti 300 oděnců ku průvodu císaře jedoucího na korunování do Říma. Od té povinnosti osvobodil císař Friedrich III. krále České s půli, a od dob Maximiliana I., jenž římskou pouť k nabytí císařské důstojnosti za nepotřebnou uznal, odpadla docela.

K jiným platům nebylo království České zavázáno, neboť slova císaře Friedricha II.: „Regnum Boemiae liberaliter et absque omni pecunie exactione et consuetate curie nostrae justitia sibi (Ottakarovi I.) suisque successoribus in perpetuum concedimus“ — zůstala povždy platna, a králové Čeští dovedli si ji také hájiti.

Velmi zajímavá a poučná jest v tom ohledu zmíněná již stížnost krále Ferdinanda I. k císaři Karlu V. na sněmu říšském v Augsburku z roku 1548, která jest zároveň apologie práv koruny České.

Zní takto:

„Die böhm. königl. Majestät ist von Deroselben verordneten Kriegs-Räthen hiebei zeitlich erinnert, wasmassen der König zu Böheim im jüngsten Wormsischen Anschlag befunden worden, und dass derhalben gemeiner Creyss-Versammlung vorhabens wäre, Ihre königl. Majestät als König zu Böhmen und Churfürsten von deren Landen wegen so Ihre Majestät als König in Böhmen vom Reich zu Lehn tragen, in dem neuen Anschlag auch zu belegen, inmassen Sie dann in dem reformirten Anschlag gethan.

Nachdem aber solch Bedenken und Vorhaben Ihre königl. Maj. zu vernemen ganz frembd gewesen, Sie hiervor auch davon nichts gehört. noch gewusst, so haben Ihre königl. Maj. Mangels halber genugsamen Berichts, die Sache bis zu Ihrer Ankunft in die Cron Böhmen verschoben und sich allda nach fleissiger Erkundigung nicht anders erinnern noch erfahren mögen; deun dass die Stände der Cron Böhmen keiner Reichs-Anschläge bekändtlich auch nicht geständig sein, dass weder die angezogene Wormsische noch ältere Anschläge mit Ihr. königl. Maj. löblichen Vorfahren Königen zu Böhmen Wissen noch Willen geschehen, dass Sie auch darin nicht gehalten, noch einige Hülff geleistet hätten, auch end-

lich keine schuldig wären. So wissen auch Iuro kön. Maj. nicht zu berichten, dass Sie in Zeit Ihrer böhm. Regierung darin doch etwann viel Reichshuffen bewilliget und geleistet worden, je belegt noch um Hülffe ersucht wäre, noch viel weniger eine erlegt hätte. Zu dem, dass ein König v. Böhmen zu einigen Reichstage nicht beschrieben würde, auch weder Stand noch Stimme im Reichs-Rath hätte. Daneben haben gemeine Reichs-Stände wohl zu ermassen, dieweil die Reichssteuern bisher alleine auf die Städte in demen 10 Craysen bestimmet, geschlagen werden, und aber die Cron Böhmen in kainem Crays befunden würde, so ist dabei leichtlich abzunehmen, dass diese Cron mit dem Reich hievor nicht gesteuert, und darumb auch jetzt unbillig in des Reichs Anschläge gezogen werde.

So begriffen auch die Reichs-Steuern allein die Städte des Reichs teutscher Nation, so sich des heil. Reichs Schutz und Schirm auch Fried und Rechtens erfreuen, und gebrauchen. Ob nun gleichwohl die königl. Majestät als König zu Böhmen, etliche Lande und Herrschafften der teutschen Sprach und Zaugen vom heil. Reich zu Lehn erkennen, so haben doch Derselben Land und Herrschafften vom röm. Reich weder Schutz noch Schirm, Fried und Recht, sondern sind von dem Reich teutscher Nation in ein ander besonders Reich und Nation von Altersher abgesondert und demselben incorporirt und also des Reichs teutscher Nation Bürden, Anschlägen und Contributionibus nicht unterworffen. Zu dem so tragen und erkennen andere mehre ausländische und fremde Potentaten viel ansehnliche Land und Leuthe von kays. Majestät und dem heil. Reich zu Lehn, die aber darumb in des Reichs teutscher Nation Anschlag und Collecten nicht gezogen werden.

Und demnach sich nun auss dem allen befindet, dass ein König zu Böhmen in des Reichs Anschläge nicht gehörig, auch aus lauterem Irrsaal in das Wormsische und vielleicht auch ältere Anschläge und Register gebracht sein würden, so wollen sich die königl. Maj. als König zu Böhmen zu gemeinen Reichs Ständen gnädiglich versehen, dass sie ihres Vorhabens abstehen und Ihre Majestät nicht weniger als Derselben Vorfahrern Könige zu Böhmen, dieses Orths unbeschwert bleiben lassen werden.“

Tak se království České ubránilo nového mu chystaného břemena: ačkoli stará „Kammermatrikul“ králí Českému 300 zl. uklá-

dala, které co kurfiřt na vydržování císař. a říšského komorního soudu ročně platiti měl, a ačkoli stará „Reichsmatrikul“ na každý tak zvaný „Römerzug“ krále Českého povinný příspěvek 400 jezdců a 600 pěšáků vykazuje, zůstaly tyto předpisy jen na papíru, poněvadž jich ani králové ani stavové čeští nikdy neuznali a proto nebyly ani do nové „Kammermatrikule“ z r. 1654 ani do „Reichsmatrikule“ z r. 1698 více položeny.

Immunita tato trvala dokud se jí králové Čeští sami nevzdali. Však i toho se království České dočkalo.

Lichá ctižádost, která již krále Matiaše lechtala, žádost totiž, bráti trvalý podíl na pravidelných zasedáních kurfiřtského kollegia, přivedla císaře Josefa I. k tomu, že co král Český, — avšak bez přivolení stavů, prastarého privilegia koruny české se odřekl a k říšským dávkám jménem jejím se zavázal.

Kurfiřtské kollegium nechtělo poslanců králových k obyčejným sezením zdarma připustiti a postavilo výminku, že musí království České spolu nésti veškerá veřejná břemena říšská i krajská.

Nám zdá se, že sněm říšský k takové stipulaci oprávněn nebyl, neboť jak již Jordan Goldast i Carpovius dokládají, nemohlo králi Českému, jenž měl právo zúčastňovati se všech starých říšských sněmů, odejmuto býti právo k zasedání i v nově sestaveném říšském sněmu, aniž mohlo toto privilegium promlčením býti ztraceno; immunita království Českého tolika císaři slavně ztvrzená měla dle práva zůstat nepoškozena. Jako za starých tak i za nových časů by měli tedy králové Čeští co kurfiřtové, immunes, k říšským sněmům býti připuštěni.

Císař Josef I. však dopustil výminku říšských stavů a svolil k ní.

Tak zvaná readmisse ve sbor voličů stala se r. 1708.

Císař. princíp. komisař na sněmu říšském v Řezně Jan Philipp kardinál z Lambergu praví o tom v „Commissionsdecretu“:

„dass — übrigens die Churfürsten, Fürsten und Stände das Ihrer k. Majestät als König von Böhmen und des heil. Reichs Kurfürsten zustehende undisputirliche (!) Recht und Befugniss die böhm. Sitz und Stimm in allen Deliberationibus im churfürstlichen Collegio, Reichs u. Kreisdeputationibus, Collegial und anderen Tagen zu bekleiden, zu führen, einhellig anerkennen, solches gereicht Deroselben zu besonderen danknehmigen Gefallen;“ — na to pak prohlašuje též císař. komisař (Principalcommissionsdecret z 7. září 1708): „dass Sie (Ihre k. Majestät) wegen Dero Erbkönig-

reiches (!) Böhmen und zugehörigen Ländern nicht nur allen Reichs und Kreisoneribus und præstationibus publicis auch anderer Auslagen fürderhin einen churfürstlichen Anschlag, sondern auch zum k. Kammergerichte (!) 300 fl. auf die Maass und Weise und mit der Befugniss wie andere Churfürsten übernehmen und bezahlen sollen.“ —

Tak byla důležitá práva, ex providentia majorum pracně nabytá, ex imprudentia minorum roztahána a zmařena.

Od té doby byl král Český svým poslancem v kurfiřtském kolegiu zastoupen a nabyt té liché cti, že směl zasahati co kurfiřt do komplikovaného státního stroje říše německé, jak se byl v copářském slohu ustálil, do stroje, který více méně jen slánu mlel, a od konce 16. století až do svého shasnutí žádným důležitým a znamenitým skutkem vykázati se nemohl.

Tyto poměry zůstaly až do r. 1806, jenž byl svatě římsko-německé říše a českého kurfiřtství a arcibiskupství posledním.

Dr. Karel Špaček.

○ povaze přídavku „podlé svého vědomí a upamatování“ v §. 206. ob. ř. s.

Vykládá V. S. z Prahy.

(Pokračování.)

Ú v a h y z v l á š t n í.

II.

Musí-li se nevyhnutelně uznati, že přísaha s přídavkem „podlé svého vědomí a upamatování“ jest přísahou nevědomí, sluší pokládati za nesmysl, vykládá-li se uvedený přídavek v ten rozum: „delát přísahá, že ví a se pamatuje, že přivedená událost jest nepravou.“

Illedíme-li jenom k mluvě obyčejné, jest nám již patrno, že slovy: „podlé mého vědomí nebyl A u mne“ prohlásiti chceme, že jsme přítomnost osoby A nepozorovali, že tedy o události té nevíme; takto bude i každý jiný souditi a slova ta vykládati.

Vědomí jest zvláštní poměr našeho úsudku k uvedené větě. Kdež s jistotou předpokládáme vědomí události vypravované, tam máme za to, že se zakládá na poznání věci, a poznání takové se